

Zene

Esztó Zsuzsa zongoraestje a Zeneakadémián

Más öröm támad a hallgatóban egy kibontakozásában nyomon követett művész teljességének hallatán, és más, meglepetéssel párosuló csodálat a szinte előzmények nélkül, a maga érettségének magas fokán megmutatkozó művész „bemutakozásakor”. Esztó Zsuzsa közel-múltban lezajlott hangversenye ez utóbbi érzést keltette nagyszámú, szokatlanul érzékeny közönségében. Bár a szűkebb szakmabeli kör még minden bizonnyal őrzi magában Esztó Zsuzsa zeneakadémiai tanulóéveinek mély muzikalitásáról tanúskodó hangversenyélményeit, mégis az azóta eltelt több mint két évtized, amely előadóművészi pályájának itthon mégoly csekély teret sem adott, még régi csodálóiban is aligha táplálhatta a reményt, hogy a mostani találkozás egy nagy formátumú, érett előadóművész megmutakozásának élményét adja.

Tehetsége kiérlelődésében a zeneakadémiai tanári és az előadóművészi tevékenység egyenrangú és egymást kiegészítő. S míg zenepedagógiai munkájának gyümölcseiről az évenkénti növendékhangversenyeken lelkesítő képet kaptunk, addig előadóművészi fejlődéséről aligha tudhattunk, hiszen az a maga belső forrásai alapján, rejtekben érlelődött. Jól tudjuk, hiszen nagy előadóművészek és zenepedagógusok életpéldája tanúskodik arról, hogy a tanítás és koncertezés egyidejű művelése milyen összpontosítást igényel, s arról is, hogy csupán e hivatások egyik ágára koncentráló tehetség kibonta-

kozása is a teljes odaadást igénylő életprogramok körébe tartozik.

Amikor hangversenyének sokféle zenei stílust képviselő műsorszámait felidézem, akkor nem sikerül egyetlen mű vagy szerző megszólaltatásához szubjektív kritikai megjegyzéseket fűzöm. Nem volna okom Haydn- vagy Beethoven-interpretálását kiemelnem, Liszt- és Chopin-játékával szemben. Ugyanis Esztó Zsuzsa olyan széles körű zenei átérzőképességgel rendelkezik, amely mondhatni minden stílusban a zeneszerzői üzenetek legmélyére tekint. Meggyőzően érvényesült hivatásbeli kötelezettsége, amely tévedhetetlen biztonsággal kereste a művekben rejlő legfontosabb mondanivalókat. Jól tudta, hogyha Händelt, Haydnt, Beethovent, Lisztet játszik, semmi sem lehet fontosabb számára, mint stílusuk, nyelvük ismeretében zenéjük lényegének tolmácsolása. Ebből a felismerésből táplálkozott felkészülésének és játékának biztonságos sugárzása, és innen forrásozhatott az egész est feszültségmentes légköre is.

A belső forrásaiból rendkívüli erőt merítő művészalkatban a muzikalitás és a tudatosság jelentős talentumai párosultak. E két készség ötvözetében érlelődtek szuggesztívvá a legkülönbözőbb zenei stílusokörök: a barokk, a bécsi klasszicizmus és a romantika. A részletezés igénye nélkül említésre méltó megoldásaiból csupán egy-egy példát idézünk: a Haydn-variációk szólamyszerű megformálásának elragadtató voltát, a Beethoven-szonáta belső párbeszédeit, hangvételének nemes tónusát, továbbá a Liszt-szonáta tragikus-romantikus átélését, belső energiáinak szuggesztivitását. De hasonló belső meggyőződésről adtak bizonyosságot az est Händel- és Chopin-interpretációi is.

A széles spektrumú műsor olyan természetes hangváltással, olyan belső muzikalitással szólalt meg, amely mindnyájunkat legörömtelibb zenei élményeinkre emlékeztetett.

Berlász Melinda

Képzőművészet

Bakallár József mikrorealizmusa

Ueumura, a tokiói modern múzeum igazgatója jellemezte úgy Bakallár József művészetét, hogy benne „a színek a képek hormonjai”. Könnyű

ennek igazságáról meggyőződni, ha tüzetesen szemügyre vesszük táblaképeit, miniatúráit. Az utóbbi műfajnak mostanában ugyanis nagy figyelmet szentel.

Sokszor úgy tűnik, a költészetnek az a művészi elve (ars poetica-ja) érvényesül szemléletében, amely szerint „nem az énekes szüli a dalt, hanem a dal szüli énekesét”.

Kedveli a tájképeket; gyerekkorának meghatározó emlékeit, környezetét, tárgyait ábrázolja, amelyek legtöbbször transzcendens értelmezést kapnak; arról győz meg, hogy a XX. század legvégén is lehet hinni a „szent valóságban”, annak egységében, s csak az emberen múlik, hogy ne hulljon elemeire a világ. Bakallár ennek az egységnek vallója, ezért figyel ritka pontossággal a legkisebb részletekre is. Ezeket mikrovilágnak, a hozzájuk kötődő művészi szolgálatot pedig mikrorealizmusnak nevezhetjük.

Különös, ahogyan a kisvilág jelenségei és tárgyai egymás mellé rendeződnek egy-egy képén; a kert alá osonó Nap mintha beköszönne a kerítésen, hogy oldja sötét gondjainkat, a vadludak mintha sorsunk-életünk tovaszálló eszendeire figyelmeztetnének. Folytathatnók a példákat, amelyekből kiderül: a kis méretek a nagy valóság dimenzióit, az alapvető életkérdéseket hordozzák.

Titkos időjáték tanúi lehetünk valamennyi képén. A mozdulatlan pillanatokat ugyanis az a különös belső érzés mozgatja, amely a romantikus európai szemléletben például (Keats angol költő lírájában) a szép nosztalgiát hordozza. Ott így áll: „A szépség is csak mulandó, mert halni tér.” Bakallár utánakap a szépnek, de nem „bemelevíti”, hanem egymás mellé rendezi, megsokszorozza részleteit. Ebből következik, hogy a

képeken a sík- és térmetszetek szinte valamennyi szöglete — éppen a színek említett hormon-szerepe miatt — él és világít.

E kiegyensúlyozott lírai magatartásnak manapság azért van nagy jelentősége, mert a Baudelaire által megvalósított ideálteremtést visszatérít eredeti útjára: nem a rútban (a romlás virágaiban) mutatja meg a szépet, hanem az arányokban, harmóniában, mint például a gótika tette. A megfáradt ember, aki alig-alig nyílik meg manapság a művészet üzenetére, csöndes figyelmeztetést kap e mester munkái által: a művészetben jóllehet lehetetlen a visszarendeződés, mégsem vesznek el a klasszikus értékek, sőt az „ősi törvényekhez” történő makacs ragaszkodásával Bakallár azt bizonyítja, hogy meghaladhatjuk és meg is kell haladnunk a rosszul értelmezett modernizmus nyomán kialakult torzító szellemiséget.

Bakallár József képei az igazi, a tiszta fényességet sugározzák, melyet a műalkotás önértéke sugall, és saját törvényeinek szellemében valósít meg. Világa ezért is olyan kiegyensúlyozott, ezért sikerül egységbe fognia az ellentéteket, s ezért érezzük vele együtt, hogy a lét misztériuma az igazi és felelős művészeti alkotásokban lesz megragadható és megközelíthető.

Tóth Sándor

Kulturális krónika

A könyvtár lángban áll címmel jelentek meg René Char francia költő válogatott versei Parancs János nagyszerű fordításában. Időszerű cím. A szürrealizmuson nevelkedett, a francia ellenállásban nagykorúvá lett, majd a végső egyszerűségben kiteljesedő, aforisztikus tömörséggel fogalmazó költő aligha gondolta volna, hogy a századvégen szokatlanul aktuális tartalmakat hordozhatnak művei. A könyvtár valóban lángban áll, legalábbis nálunk, ahol nincs pénz a könyvtárakra sem, a könyvekre sem, az irodalomra sem, s az utóbbi iránt tanúsított érdeklődés is megkopott. Pedig a vers is kifejezheti korunk szomorkás, bölcsességet szomjazó életérzését. Bizonyosságul kímásolom René Char egyik sokatmondó jegyzetét: „Látom az embert, akit tönkre-

tett a politikai romlottság, s összetéveszt cselekvést s bűnhődést, s hódításnak nevezi megsemmisülését.” Ezeket a jegyzeteket egyébként kötelező olvasmányul ajánlanám a politikusoknak. (*Európa*)

Még ebben a nehéz, az irodalmat prés alatt tartó helyzetben is akadnak felfedezések, meglepetések. Ilyennek érzem **Nemeskéri Erika: Cholnoky Lászlóról** írt könyvét, amely az Irodalomtörténeti füzetek újdonsága. Sajnos Cholnoky élete is időszerű gondolatokat kelthet: a szorongató anyagi gondok elől az alkoholizmusba és az öngyilkosságba menekült. Jó magyar módon a halála után mindenki lelkipurdalást érzett. Életében azonban nem sok siker és elismerés jutott osztályrészül e kitűnő novellistának, aki igazi „ködlovag” volt: előkészítője a modern irodalomnak és áldozata annak az élet-szemléletnek, amely nem az emberre, hanem a haszonra figyel, s azért tesz meg mindent. Nemeskéri Erika könyve igazi felfedezés, alapos, komoly filológiai teljesítmény, általa nemcsak a